

Seppo Kanervisto 2017

Minun talvisotani

Täytin syksyllä 1939 10 vuotta ja aloitin neljännen kouluvuoteni Joutsenon Honkalahden kansakoulussa. Koulun vieressä sijaitsi Honkalahden sahalaitos, jossa oli isäni työpakka. Elimme sodan uhan alla. Neuvostoliiton ja Suomen välillä käytiin vaikeita alueneuvotteluja. Jouduttiin järjestämään ylimääräisiä kertausharjoituksia ja osittainen liikekannallepano. Kuitenkin toivottiin ja uskottiin rauhan säilyvän.

Mutta toisin kävi. Marraskuun viimeisenä päivänä istuin koulussa äidinkielen tunnilla, kun luokan ovi yhtäkkiä avautui, ja Mälkin Ahdin äiti hysteerisenä huusi: "Ahti äkkiä kotiin. Sota on syttynyt!" Opettaja Aino Järvinen hämmentyi ja lähetti oppilaat kotiin. Samassa alkoi sahan hälytyssireeni ulvoa, ja me juoksimme lähellä oleviin koteihimme. Jossain kuului lentokoneen kaukainen surina. Onneksi äiti oli kotona, ja tuntui turvallisemmalta. Isä kutsuttiin sotaan muutaman päivän päästä.

Oli sopeuduttava sodan arkeen. Lapsi ei osannut pelätä samalla tavalla kuin aikuiset. Heillä oli suuri huoli Suomen tulevaisuudesta. Tiiviisti seurattiin rintaman uutisia ja pelättiin ilmapommituksia. Hälytyksiä oli usein, ja silloin kiirehditettiin vaatimattomiin tilapäisiin pommisuojaan, usein yölläkin. Sahan toimesta rakennettiin yksi kunnollinen pommisuoja lähelle kotiamme. Ruoka oli niukkaa säännöstelyn takia. Se johti laittomaan hamstraamiseen. Oli syntinen olo, kun kävimme muutaman kilometrin päässä olevasta maalaistalosta pyytämässä voita ja leipää ruokapöytään. Joskus se onnistuikin. Olimme kovasti järkyttyneitä, kun kuulumme lähinaapurimme isän kaatuneen sodassa.

Sodan alussa perustettiin kuuden hävittäjän laivue Honkalahden jäälle. Kun ne nousivat ilmaan, tiesimme pian ilmahälytyksen olevan tulossa.

Äitini oli muonituslotta ja otti työkseen lentokenttähenkilöiden muonituksen Joutseno-opistossa. Silloin tällöin hän otti meidät lapset mukaan työpaikalleen. Minun tehtäväkseni tuli joulukuusen koristelu. Muistan, miten tuskailin, kun en saanut kynttilöitä pysymään suorassa narujen avulla, ei ollut mitään kynttilöiden kiinnittäjiä.

Vihollisen lentotoiminta oli melko vilkasta, ja pelkäsimme, milloin sahaa ja lentokenttää pommitetaan. Koska kotimme oli vaara-alueella, vuokrasimme pienen mökin vähän syrjemmältä. Loppiaisena 1940 se sitten tapahtui. Tuli ilmahälytys, ja meidän piti juosta mökistä lähellä olevaan pommisuojaan. Sisareni Anja sanoi, ettei hän lähde mihinkään, ennen kuin on syönyt

leipäpalasensa. Silloin jysähti. Kolme pommia putosi lentokenttjälle tehden ammottavat aukot jäähän. Onneksi omat hävittäjät olivat ilmassa. Varsinaisen kotimme lähelle oli pudonnut useita pommeja, mutta talo oli ehjänä. Luminen maa oli mullan mustana. Jännitystä ja pelkoa lisäsivät desantit, joista ei tiedetty, missä he liikkuivat ja mitä he tekivät, mutta se tiedettiin, että he olivat vihollisen lähettämiä, suomea puhuvia vakoojia. Yöllä Saimaan saarilta lähetetyt valoraketit yhdistettiin näihin desantteihin.

Enoni oli päässyt lomalle, ja olin hänen kanssaan tulossa Laivarannan mäen päälle. Oli kirkas aurinkoinen ja kylmä päivä. Yhtäkkiä jostain ilmestyi matalalla lentävä viiden hävittäjän vihollislaivue, joista viimeinen erkani meitä kohti, ja luotien rapina kuului viereisen ladon seinissä. Olimme heittäytyneet lumisen ojan suojaan. Tilanne oli hetkessä ohi. Vieläkin voin nähdä nuo isot punaiset tähdet koneiden kyljissä ja kaksi miestä ohjaamossa. Myöhemmin ihmettelin, miten niin parjatuilla ryssillä voi olla paljon komeammat koneet kuin meidän vaatimattoman harmaat omat hävittäjämme.

Helmikuussa vihollinen aloitti voimakkaat taistelut Karjalan kannaksella, ja rintama läheni kotiseutuamme. Päätimme lähteä evakkoon isän kotiin Pohjaslahdelle, äiti kolmen lapsen ja hänen vanhempiansa kanssa. Matkustimme junalla Savonlinnan ja Pieksämäen kautta Haapamäelle. Kerran metsäisellä taipaleella tuli ilmahälytys, ja matkustajat komennettiin ulos lumiseen metsään. Onneksi hälytys oli lyhytaikainen. Haapamäellä isän tädin mies oli kaverinsa ja kahden hevosen kanssa vastassa. Pohjaslahdelle oli vielä 30 km. Välillä yövyimme eräässä maalaistalossa. Oli ihmeellistä matkustaa reessä vällyn alla. Oli kylmä ja kirkas pakkassää. Lopulta pääsimme tuttuun paikkaan, jonne 1930-luvulla oli tehty isän kesälomamatkoja. Oli aivan ihmeellistä mennä pitkästä aikaa nukkumaan yöpuvussa puhtaiden lakanoiden väliin, eikä ollut ilmahälytyksiä. Pohjaslahti, hiljaisuuden ja rauhan maa. Minun tehtäväkseni tuli hakea posti määrättyinä kellon aikana potkukelkan kanssa Linnaksen kaupasta. Postia ei jaettu vaan se piti hakea. Kaupan hoitaja luki kenttäpostin ja muun postin saajien nimet. Tunnelma oli jännittynyt, kun ei tiennyt, tuleeko surun vai ilon kirjeitä.

Muutaman viikon kuluttua äitini halusi käydä kotona hakemassa joitain tärkeitä esineitä ja muutoinkin katsastamassa tilannetta. Hän oli menossa Riihimäen asemalla maaliskuun 13. p:nä klo 11, kun rauha ilmoitettiin. Sota oli päättynyt. Rauhan ehdot olivat raskaat alueluovutuksineen, sotakorvauksineen ja sodan uhreineen. Mutta tärkein oli saavutettu. Saatoimme aloittaa jälleen rakentamisen itsenäisessä Suomessa. Palasimme evakosta kotiseudulle Joutsenoon muutaman viikon kuluttua. Neuvostoliiton raja kulki nyt lähellä, Joutsenon eteläpuolella